

RAQAMLI KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOIY-PEDAGOGIK XUSUSIYATLAR

Bo'riyeva Gulsora Isoqul qizi

Toshkent amaliy fanlar universiteti, Pedagogika fakulteti, Maktabgacha ta'lim metodikasi
kafedrası o'qituvchisi

gulsora.pochta@1996 gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14910038>

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilari va boshqa pedagoglar uchun kerakli bo'lgan raqamli kompetensiya rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik xususiyatlari shaxslarning raqamli texnologiyalar bilan samarali va mas'uliyatli munosabatda bo'lish qobiliyatiga ta'sir qiluvchi ijtimoiy va ta'lim omillarining kesishishini o'z ichiga olishi haqida batafsil ma'lumot berilgan. Bo'lajak professional ta'lim o'qituvchilarining raqamli texnologiyalardan foydalanishga oid bilim, ko'nikma, malakalarni shakllantirish muammolari rivojlangan mamlakatlarning raqamli kompetensiyani shakllantirish dasturlari tahlili, raqamli savodxonlik va raqamli kompetentlik atamaları ularning bo'lajak professional ta'lim o'qituvchilarining professional faoliyatidagi o'rni o'rganilgan.

Kalit so'zlar: jismoniy tarbiya, innovatsion texnologiya, kompetentlik, shaxsiyatni o'stirish treningi, pedagog, raqamli texnologiyalar, raqamli savodxonlik, kompetentsiya, raqamli kompetentlik, axboriy savodxonlik, kompyuter savodxonligi, media savodxonlik.

Аннотация: В данной статье рассматриваются социально-педагогические особенности развития цифровой компетентности, необходимой будущим учителям физического воспитания и другим педагогам, подробно излагаются социальные и образовательные факторы, влияющие на способность личности эффективно и ответственно взаимодействовать с цифровыми технологиями. Данные о пересечении факторов лим. проведен анализ программ формирования компетенций, изучены термины цифровая грамотность и цифровая компетентность и их место в профессиональной деятельности будущих учителей профессионального образования.

Ключевые слова: физическое воспитание, инновационные технологии, компетентность, обучение развитию личности, педагог, цифровые технологии, цифровая грамотность, компетентность, цифровая компетентность, информационная грамотность, компьютерная грамотность, медиаграмотность.

Abstract: In this article, the socio-pedagogical features of the development of digital competence necessary for future physical education teachers and other pedagogues are discussed, social and educational factors affecting the ability of individuals to effectively and responsibly interact with digital technologies. Detailed information is given about the intersection of the factors of lim. the analysis of competence formation programs, the terms digital literacy and digital competence and their place in the professional activity of future professional education teachers are studied.

Key words: physical education, innovative technology, competence, personality development training, pedagogue, digital technologies, digital literacy, competence, digital competence, information literacy, computer literacy, media literacy.

Kirish.

Raqamli kompetensiyani rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik xususiyatlari shaxslarning raqamli texnologiyalar bilan samarali va mas'uliyatli munosabatda bo'lish qobiliyatiga ta'sir qiluvchi ijtimoiy va ta'lim omillarining kesishishini o'z ichiga oladi. Mana bir nechta asosiy xususiyatlar:

Masalaning qo'yilishi.

1. Raqamli savodxonlik va ko'nikmalarni rivojlantirish: Raqamli kompetensiyani rivojlantirish raqamli savodxonlik bo'yicha muhim ko'nikmalarni egallashni talab qiladi. Bu raqamli ma'lumotlarga kirish, baholash va tanqidiy tahlil qilish, shuningdek, raqamli vositalar va platformalarda samarali navigatsiya qilish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Raqamli ko'nikmalarni rivojlantirish odamlarga texnologiyadan ishonchli va mas'uliyat bilan foydalanishni o'rgatadigan ta'lim dasturlari orqali ta'minlanishi kerak.

2. Hamkorlik va ishtirokchi ta'lim: Raqamli kompetensiya hamkorlikda va ishtirokchi o'rganish tajribasi orqali yaxshilanadi. Shaxslarni hamkorlikda ishlashga, bilim va ko'nikmalarini almashishga va onlayn hamjamiyatlarda ishtirok etishga undash ularga tengdoshlaridan o'rganish, jamoaviy bilimga hissa qo'shish va raqamli fuqarolik tuyg'usini rivojlantirish imkonini beradi.

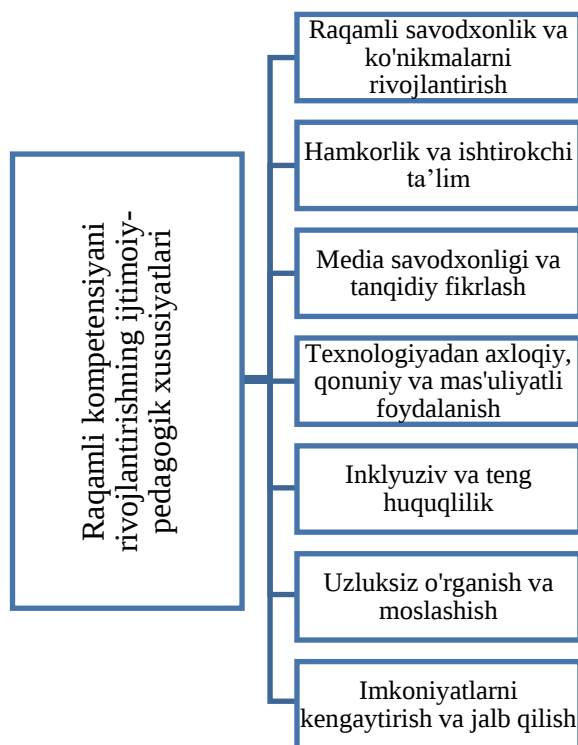
3. Media savodxonligi va tanqidiy fikrlash: raqamli kompetensiyaning ijtimoiy-pedagogik rivojlanishi media savodxonligi va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarining muhimligini ta'kidlaydi. Shaxslar raqamli media tarkibini tanqidiy baholash va sharhlash, uning potensial tarfakshliklarini tushunish va raqamli ma'lumot iste'molchilari va yaratuvchilari bo'lish qobiliyati bilan jihozlangan bo'lishi kerak.

4. Texnologiyadan axloqiy, qonuniy va mas'uliyatli foydalanish: Raqamli kompetensiya texnologiyadan axloqiy, huquqiy va mas'uliyatli foydalanishni tushunishni o'z ichiga oladi. Shaxslar raqamli huquqlar, maxfiylik muammolari va raqamli texnologiyalardan foydalanishga oid axloqiy tamoyillar haqida xabardorlikni rivojlantirishlari kerak. Bunga raqamli resurslarni to'g'ri taqsimlash, intellektual mulk huquqlarini hurmat qilish va onlayn hamjamiyatlarda mas'uliyatli ishtirok etish kiradi.

5. Inklyuziv va teng huquqlilik: raqamli kompetensiyaning ijtimoiy-pedagogik rivojlanishi kirish va tenglik masalalarini hal qilishi kerak. Ijtimoiy-iqtisodiy kelib chiqishi yoki geografik joylashuvidan qat'i nazar, barcha shaxslar raqamli vositalar va resurslardan teng foydalanish imkoniyatini ta'minlab, raqamli tafovutni bartaraf etishga harakat qilish kerak. Turli xil ehtiyojlarni hisobga oladigan va nogironlarni qo'llab-quvvatlaydigan inklyuziv yondashuvlar ham ilgari surilishi kerak.

6. Uzluksiz o'rganish va moslashish: Raqamli kompetensiya - bu rivojlanayotgan ko'nikmalar to'plami bo'lib, u odamlardan umrbod ta'lim olish va rivojlanayotgan texnologiyalar va raqamli muhitlarga moslashishni talab qiladi. Ijtimoiy-pedagogik yondashuvlar o'sish tafakkurini va raqamli ko'nikmalarni doimiy ravishda rivojlantirish va takomillashtirish majburiyatini rag'batlantirishi kerak.

7. Imkoniyatlarni kengaytirish va jalb qilish: Raqamli kompetensiyani rivojlantirish shaxslarga shaxsiy, professional va ijtimoiy maqsadlarda raqamli texnologiyalar bilan faol ishtirok etish imkoniyatini berishga qaratilgan bo'lishi kerak. Shaxslar texnologiyalardan samarali foydalanish va raqamli hamjamiyatlarga faol hissa qo'shish, innovatsiyalar va ijobiy ijtimoiy o'zgarishlarni qo'llab-quvvatlash qobiliyatiga ishonch hosil qilishlari kerak.

1-rasm. Raqamli kompetensiyani rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik xususiyatlari

Yechish usuli.

Xulosa qilib aytganda, raqamli kompetensiyani rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik xususiyatlari raqamli savodxonlikni, hamkorlikda o'rganishni, media savodxonligini, texnologiyalardan axloqiy foydalanishni, inklyuziv kirishni, uzluksiz o'rganishni va shaxslarga raqamli texnologiyalar bilan mas'uliyat bilan shug'ullanish huquqini berishni rag'batlantirishni o'z ichiga oladi. Ta'lim tizimlarida ushbu xususiyatlarni hal qilish orqali shaxslar raqamli asrda rivojlanish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalar, bilim va munosabatlarni rivojlantirishlari mumkin(yuqorida keltirilgan katta hajmli raqamli kompetensiyaga oid masalalarni jismoniy tarbiya fano o'qituvchilari kompetensiyasiga moslashtirish, shunga burish kerak).

Natijalar va namunalar.

Bo'lajak o'qituvchi shaxsini ijtimoiylashtirishning falsafiy va pedagogik-psixologik omillari haqida ham ishda fikr-mulohazalar yuritishga ehtiyoj borligini hisobga olib ushbu jihatlariga ham to'xtaldik. Bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiylashuvi falsafiy va pedagogik-psixologik omillarning kombinatsiyasini o'z ichiga oladi.

Ilmiy adabiyotlarda bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiylashuv jarayoniga hissa qo'shadigan ba'zi asosiy omillar sifatida quyidagilar ko'rsatiladi:

1. Falsafiy omillar:

Axloqiy qadriyatlar va e'tiqodlar: Bo'lajak o'qituvchilar kuchli axloqiy asosga ega bo'lishi va jamiyatdagi roli va mas'uliyatini aniq tushunishi kerak. Ta'lim, adolat, tenglik va inson huquqlari haqidagi falsafiy mulohazalar ularning dunyoqarashini shakllantiradi va tarbiyachi sifatidagi qarorlarini bildiradi.

Ijtimoiy adolat va tenglik: Ijtimoiy adolat va tenglik haqidagi falsafiy qarashlar bo'lajak o'qituvchining inklyuziv va adolatli ta'lim muhitini yaratish majburiyatiga ta'sir qiladi. Ushbu qadriyatlar tengsizliklarni bartaraf etish, marginal guruhlarni himoya qilish va talabalar o'rtasida ijtimoiy mas'uliyat hissini rivojlantirishga qaratilgan sa'y-harakatlarini boshqaradi.

Gumanistik yondashuv: Gumanistik falsafa talabalarning har tomonlama rivojlanishiga urg'u beradi va ularning o'ziga xos xususiyatlari, ehtiyojlari va imkoniyatlarini tan oladi. Gumanistik tamoyillarni qabul qilish bo'lajak o'qituvchilarga talabalarga yo'naltirilgan yondashuv, hamdardlik va individual farqlarni hurmat qilishni rivojlantirishga yordam beradi.

2. Pedagogik-psixologik omillar:

O'z-o'zini aks ettirish va o'z-o'zini anglash: Ijtimoiylashtirish bo'lajak o'qituvchilardan uzluksiz o'z-o'zini aks ettirish va o'z-o'zini anglash bilan shug'ullanishni talab qiladi. Demokratik va inklyuziv ta'lim tamoyillariga mos kelishini ta'minlash uchun ular o'zlarining e'tiqodlari, qarashlari, tarfakashliklari va qadriyatlarini tanqidiy tahlil qilishlari kerak. Bu introspeksiya ularga shaxsiy va professional darajada o'sishga imkon beradi(manbasi ko'rsatilishi kerak, ya'ni snoska).

Grafikli materiallar.

Talabalarining rivojlanishini tushunish: inson rivojlanishi bilan bog'liq psixologik tamoyillarni chuqur tushunish bo'lajak o'qituvchilarni ijtimoiylashtirishda muhim ahamiyatga ega. Ular turli bosqichlarda talabalarining kognitiv, ijtimoiy, hissiy va axloqiy rivojlanishini tushunishlari va bu bilimlarni tegishli ta'lim muhitini yaratish uchun qo'llashlari kerak.

Formulalar va matematik belgilar.

Samarali muloqot va munosabatlarni o'rnatish: muloqot qobiliyatlarini rivojlantirish va talabalar, hamkasblar va ota-onalar bilan ijobiy munosabatlar o'rnatish qobiliyati samarali ijtimoiylashuv uchun juda muhimdir. Bo'lajak o'qituvchilar samarali og'zaki va og'zaki bo'lmagan muloqot strategiyalarini, faol tinglash qobiliyatlarini va hamdardlikni tarbiyalash va inklyuziv sinf hamjamiyatini yaratish uchun rivojlantirishlari kerak.

Madaniy jihatdan sezgir o'qitish: madaniy jihatdan sezgir o'qitish talabalarining turli ijtimoiy kelib chiqishi, tillari, madaniyati va tajribasini tan oladi va qadrlaydi. Bo'lajak o'qituvchilar talabalarining shaxsiyatini hurmat qiladigan va tasdiqlaydigan, tegishlilik tuyg'usini uyg'otadigan va madaniy tushunishni targ'ib qiluvchi inklyuziv ta'lim strategiyalarini amalga oshirishga tayyorlanishi kerak.

Reflektiv amaliyot: reflektiv amaliyot bilan shug'ullanish bo'lajak o'qituvchilarga o'z ta'lim usullarini, dars natijalarini va talabalar bilan o'zaro munosabatlarini tanqidiy tahlil qilish imkonini beradi. Fikrlash uzluksiz kasbiy o'sishga, o'z-o'zini takomillashtirishga va o'z amaliyotlarini talabalar va jamiyatning o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish uchun moslash qobiliyatiga yordam beradi.

Xulosa.

Bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiylashuvi ham falsafiy, ham pedagogik-psixologik omillarni o'z ichiga oladi. Falsafiy omillar ularning axloqiy sifatleri va axloqiy asoslarini shakllantiradi, pedagogik-psixologik omillar esa talabalarning rivojlanishini tushunishga, samarali muloqotga, madaniy munosabat va refleks amaliyotiga qaratilgan. Ushbu omillarni hisobga olgan holda, bo'lajak o'qituvchilar inklyuziv va kengaytiruvchi ta'lim muhitini yaratishga yaxshiroq tayyorlanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning 29.04.2019 sanasidagi "O'zbekiston Respublikasi xalq ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida "gi PQ-5712-sonli qarori.
2. Семина Е.А (2010) Компетентностная модель выпускника педагогического вузабудущего математически. Альманах современной науки и образования.
3. Muslimov N.A "Kasb ta'limi o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini shakllantirish texnologiyasi"-T Fan va texnologiya nashriyoti.
4. Abdullayeva Sh.A "Bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarini innovatsionfaoliyatga tayyorlash" Zamonaviy ta'lim 2016
5. Abdullayev A, Xonkeldiyev Sh "Jismoniy tarbiya nazariyasi va uslubiyati" o'quv qo'llanma T 2005
6. Mahkamjonov K.M "Jismoniy madaniyat nazariyasi va metodikasi" darslik Toshkent 2008
7. Семина Е.А (2010) Компетентностная модель выпускника педагогического вуза – будущего учителя математики.
8. Axmedova M.T.Pedagogik kompetentlik (uslubiy qo'llanma): 5110900 – Pedagogika va psixologiya / - T.: Nizomiy nomidagi TDPU, 2018. - 80 bet.
9. Gümüş, A. (2022). Twenty-First-Century Teacher Competencies and Trends in Teacher Training. In: Alpaydın, Y., Demirli, C. (eds) Educational Theory in the 21st Century. Maarif Global Education Series. Palgrave Macmillan, Singapore. https://doi.org/10.1007/978-981-16-9640-4_11
10. Бермус А.Г. Проблемы и перспективы реализации компетентностного подхода в образовании. www.eidoc.ru. 2005, 09, 10.
11. Зимняя И.А., И.А. Ключевых. Компетенции – новая парадигма результата образования. quality.petrus.ru
12. Кузьмич Ж.О. Профессионально педагогическая подготовка будущих учителей в школах профессиональная развития в США. Йошкар-ала. 2007.